
2B-Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

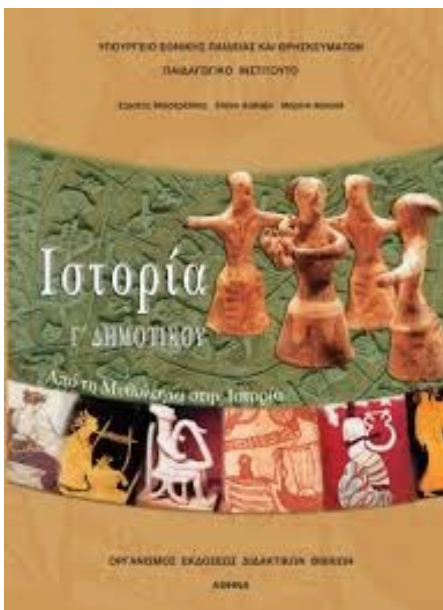
ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ και ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

- ▶ Σύμφωνα με το ισχύον Αναλυτικό Πρόγραμμα...

(δηλαδή για δύο ξεχωριστές ώρες την εβδομάδα...)

Τα βιβλία ιστορίας του δημοτικού σχολείου

- Τα βιβλία συνοδεύονται από τα **Τετράδια Εργασιών** και τα **Βιβλία του Δασκάλου**

A) Ομαδική επεξεργασία του «Προ-οργανωτή»

(= μια ή δυο εισαγωγικές σελίδες για μια Ενότητα,
που περιέχει

εικόνες, κείμενα – πηγές, ερωτήματα...

και διδάσκεται μαζί με το πρώτο
κεφάλαιο αυτής της Ενότητας)

[βεβαίως, όταν υπάρχει **Προ-οργανωτής...**]

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πώς έγινε ο **κόσμος**; Ποιος έφτιαξε τη Γη, τον Ουρανό, τη θάλασσα, τους θεούς και τους ανθρώπους;

Οι αρχαίοι Έλληνες, που δε γνώριζαν όσα σήμερα μας εξηγεί η επιστήμη, έφτιαξαν πολλούς **μύθους** για να τα εξηγήσουν όλα αυτά. Έτσι μέσα σε κάθε μύθο υπάρχει πάντοτε κάποια κρυμμένη αλήθεια.

Η πρώτη θεά που λάτρεψαν ήταν η Γη, που την έλεγαν τότε **Γαία**. Είχαν καταλάβει πόσο σημαντική ήταν για τη ζωή τους. Αυτή τους έδινε τροφή και καταφύγιο, γι' αυτό της έδωσαν την πιο τιμητική θέση στους μύθους τους και είπαν ότι αυτή γέννησε τον ουρανό, τη θάλασσα, τα βουνά, τους θεούς και τους ανθρώπους.

Οι αρχαίοι ποιητές **Όμηρος** και **Ησίοδος** με τα ποιήματά τους έκαναν και σε μας γνωστούς όλους αυτούς τους μύθους.

Ας τους γνωρίσουμε λοιπόν.

Η Γη μας

Η Γαία

B) Υπάρχουν δύο είδη ιστορικών κεφαλαίων:

1. Κεφάλαια «χρονικής-αιτιακής ακολουθίας»

(π.χ. «*Το μήλο της έριδας*», «*Η μάχη των Θερμοπυλών*»,
«*Η κάθοδος των Δωριέων*»...)

= αφηγούνται μια ιστορία
με αρχή, μέση και τέλος

2. Κεφάλαια «τέχνης-πολιτισμού-κοινωνίας»

(π.χ. «*Η τέχνη στο Βυζάντιο*»,
«*Η Αθήνα γίνεται σχολείο της Ελλάδας*»,
«*Η τέχνη και η γραφή*»,
«*Η ποίηση και η θρησκεία των Ελλήνων*»...)

1. Κεφάλαια «χρονικής-αιτιακής ακολουθίας» (π.χ. «*Το μήλο της έριδας*», «*Η μάχη των Θερμοπυλών*», «*Η κάθοδος των Δωριέων*»...)

1η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η κάθοδος των Δωριέων

Οι Δωριείς κατεβαίνοντας από την περιοχή της Πίνδου προς τη νότια Ελλάδα έφεραν μεγάλη αναστάτωση. Κάποιοι από αυτούς εγκαταστάθηκαν στη Σπάρτη.

το φύλο: το σύνολο των ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά, όπως η καταγωγή, η θρησκεία, γλώσσα, συνήθειες

Οι Δωριείς ήταν το τελευταίο ελληνικό φύλο που μετακινήθηκε προς τη νότια Ελλάδα. Είναι δύσκολο σήμερα να εξηγήσουμε τους λόγους που τους έκαναν να αναζητήσουν άλλη πατρίδα. Οι άνθρωποι ακόμη και σήμερα εγκαταλείπουν ένα χώρο, όταν κινδυνεύουν ή όταν θέλουν να ζήσουν καλύτερα.

Η πορεία προς το νότο έγινε αργά. Πολλές ομάδες άρχισαν τότε να μένουν άλλοτε προσωρινά και άλλοτε μόνιμα σε διάφορα μέρη. Κάποιοι από αυτούς φαίνεται ότι παρέμειναν στη Στερεά Ελλάδα και ειδικά στην περιοχή της Δωριίδας, όπως και η λέξη φανερώνει.

Η *κάθοδος των Δωριέων* δεν έγινε μονομιάς. Χρειάστηκαν πολλά χρόνια. Σήμερα μας είναι άγνωστοι ακόμη και οι δρόμοι που ακολούθησαν. Το πιο πιθανό είναι ότι πέρασαν στην Πελοπόννησο από τον Ισθμό της Κορίνθου.

Στην Πελοπόννησο χωρίστηκαν σε μικρότερες ομάδες και κατευθύνθηκαν σε διαφορετικές περιοχές.

Μια ισχυρή ομάδα κατευθύνθηκε νοτιότερα και κατέλαβε τη Σπάρτη και την εύφορη πεδιάδα του ποταμού Ευρώτα. Οι παλιοί κάτοικοι έγιναν *εἰλωτες* που αναγκάστηκαν να καλλιεργούν τη γη. Οι Δωριείς φαίνεται ότι στην αρχή ήταν πιο πολλοί, γι' αυτό όλοι οι κάτοικοι μίλησαν αργότερα τη διάλεκτό τους, τη δωρική.

1. Η κάθοδος των Δωριέων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17 Η μάχη των Θερμοπυλών

Ο Ξέρξης, ο βασιλιάς των Περσών, οργάνωσε νέα εκστρατεία εναντίον της Ελλάδος. Ο στρατός του απ' όπου περνούσε σκορπούσε τρόμο. Προχωρώντας έφτασε στις Θερμοπύλες (480 π.Χ.) όπου 700 Θεσπείς και 300 Σπαρτιάτες έχασαν τη ζωή τους πολεμώντας γενναία.

Ο νέος βασιλιάς της Περσίας, ο Ξέρξης, άρχισε να ετοιμάζει καινούρια εκστρατεία εναντίον της Ελλάδας. Οι Έλληνες έκαναν σύσκεψη στον Ισθμό της Κορίνθου και αποφάσισαν να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες ενωμένοι. Αρχηγοί θα ήταν οι Σπαρτιάτες. Η μεγάλη στρατιά των Περσών ξεκίνησε την άνοιξη του 480 π.Χ. σκορπίζοντας το φόβο σε όλα τα μέρη από όπου περνούσε. Ποτέ ξανά οι άνθρωποι δεν είχαν δει τόσο πολύ στρατό. Οι Πέρσες, αφού πέρασαν τον Ελλήσποντο, κινήθηκαν προς την Ελλάδα.

μπλουτισμένο)

17. Η μάχη των Θερμοπυλών

τους Πέρσες. Ο Ξέρξης, όταν έφτασε στις Θερμοπύλες, ζήτησε από τους Έλληνες να παραδώσουν τα όπλα. Η απάντηση του Λεωνίδα ήταν: «Μολών λαβέ» (έλα να τα πάρεις). Κι η μάχη άρχισε.

Οι Πέρσες δεν μπορούσαν στο στενό να πολεμήσουν πολλοί μαζί. Όσοι προσπαθούσαν να περάσουν έπεφταν νεκροί. Από τη δύσκολη αυτή θέση τούς έβγαλε ο Εφιάλτης. Ντόπιος, καθώς ήταν, ήξερε την περιοχή καλά. Οδήγησε τους Πέρσες από το άλλο μέρος του βουνού και τους έφερε πίσω από τους Έλληνες. Ο Λεωνίδα κατάλαβε ότι θα κυκλωθεί ο στρατός του. Είπε τότε σ' όσους ήθελαν να φύγουν. Έμειναν 700 Θεσπείς και 300 Σπαρτιάτες. Οι Έλληνες αναγκάστηκαν να δώσουν τη μάχη σε δύο μέτωπα. Και σκοτώθηκαν όλοι. Ο θάνατός τους όμως έμεινε στην ιστορία ως απόδειξη μεγάλης φιλοπατρίας.

Ο ποιητής Σιμωνίδης τιμώντας τη θυσία τους έγραψε το παρακάτω *επίγραμμα*: «Διαβάτη, πες στους Λακεδαιμόνιους ότι εδώ είμαστε θαμμένοι, πιστοί στις εντολές τους».

Ο ελληνικός στόλος φύλαγε το Αρτεμίσιο, στην Εύβοια, για να μην περάσουν οι Πέρσες νοτιότερα. Εκεί έγιναν κάποιες μικρές συγκρούσεις. Όταν όμως έφτασε η είδηση ότι οι Πέρσες πέρασαν τις Θερμοπύλες, έπλευσε προς τη Σαλαμίνα.

το επίγραμμα: το ποίημα σε λίγους στίχους χαραγμένο πάνω σε μνημείο

οι Λακεδαιμόνιοι: οι Σπαρτιάτες

λουτισμένο)

2. Κεφάλαια «τέχνης-πολιτισμού-κοινωνίας» (π.χ. «*Η τέχνη και η γραφή*», «*Η ποίηση και η θρησκεία των Ελλήνων*»...)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ποίηση και η θρησκεία των Ελλήνων

Ο Όμηρος δημιούργησε δύο μεγάλα ποιήματα, την Ιλιάδα και την Οδύσσεια. Οι Έλληνες πίστευαν στους δώδεκα θεούς, τους οποίους φαντάζονταν ότι κατοικούσαν στον Όλυμπο.

Ο πόλεμος που έκαναν οι Έλληνες για να καταλάβουν την Τροία ήταν ένα μεγάλο γεγονός. Τα κατορθώματα των πολεμιστών έγιναν τραγούδια, που τα τραγουδούσαν οι *ραψωδοί* στις γιορτές και τα πανηγύρια.

Τον 8ο αιώνα π.Χ. ο Όμηρος, ένας σπουδαίος ποιητής, έγραψε δύο μεγάλα ποιήματα, την Ιλιάδα και την Οδύσσεια. Η Ιλιάδα μιλάει για τους αγώνες των Ελλήνων για την κατάληψη της Τροίας. Η Οδύσσεια έχει ως θέμα της τις περιπέτειες που γνώρισε ο Οδυσσεύς στην προσπάθειά του να γυρίσει στην αγαπημένη του πατρίδα, την Ιθάκη. 📖

Από τα ποιήματα αυτά μαθαίνουμε πολλά για τους ανθρώπους εκείνης της εποχής και τη θρησκεία τους. Παλιότερα, κάθε περιοχή είχε το δικό της θεό και τις δικές της γιορτές. Στο χώρο όπου λατρευόταν ο θεός συγκεντρώνονταν οι άνθρωποι και τον τιμούσαν με διάφορες *τελετές*. Μερικές φορές ένας τοπικός θεός αποκτούσε μεγαλύτερη φήμη. Στη γιορτή του τότε έπαιρναν μέρος και κάτοικοι άλλων περιοχών.

Στην ομηρική εποχή οι Έλληνες πίστευαν στους δώδεκα θεούς, τους οποίους φαντάζονταν ότι κατοικούσαν στον Όλυμπο, το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας.

οι ραψωδοί: αυτοί που απάγγελαν σε δημόσιους χώρους τα ποιήματα του Ομήρου.

οι τελετές: οι εκδηλώσεις στις οποίες έπαιρναν μέρος πολλοί άνθρωποι.

Πίστευαν ότι πάνω εκεί υπήρχε ένα λαμπρό παλάτι, όπου έμενε

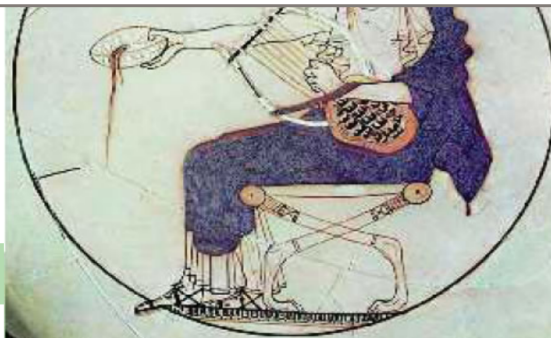

3. Η ποίηση και η θρησκεία

ζούσαν σαν μια οικογένεια, έτρωγαν *αμβροσία* και έπιναν *νέκταρ*. Αρχηγός όλων ήταν ο Δίας, τον οποίο οι Έλληνες ονόμαζαν «πατέρα των θεών και των ανθρώπων». Είχε μεγάλη δύναμη και κρατούσε στα χέρια του το φοβερό κεραυνό.

1. Ο θεός Απόλλωνας κρατώντας στο αριστερό του χέρι τη λύρα (Δελφοί, Αρχαιολογικό Μουσείο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η τέχνη και η γραφή

Την εποχή αυτή δε χτίζονταν μεγάλα κτίρια και τα αγάλματα ήταν μικρά και άτεχνα. Στα αγγεία ζωγράφιζαν διάφορα γεωμετρικά σχήματα, γι' αυτό η εποχή ονομάστηκε γεωμετρική. Μεγάλο γεγονός υπήρξε η χρησιμοποίηση του αλφάβητου.

η μυκηναϊκή τέχνη: η τέχνη που είχε αναπτυχθεί στις Μυκήνες, αλλά και σε άλλες περιοχές της χώρας πριν από την

μυκηναϊκή εποχή

Μετά την κάθοδο των Δωριέων σταμάτησε να αναπτύσσεται η *μυκηναϊκή τέχνη*. Η παλιά γραφή, δύσκολη όπως ήταν, μετά τόσες αλλαγές που έγιναν στον ελληνικό χώρο, ξεχάστηκε. Οι άνθρωποι όμως δεν έπαψαν να κτίζουν σπίτια ή να κατασκευάζουν διάφορα αντικείμενα που τους ήταν απαραίτητα στην καθημερινή ζωή.

Από τις ανασκαφές που έχουν γίνει βγάζουμε το συμπέρασμα ότι τα κτίρια ήταν μικρά και απλά. Τα θεμέλια τα έκτιζαν με πέτρες, ενώ για το υπόλοιπο μέρος χρησιμοποιούσαν άλλα υλικά. Από ένα πλήλιο κατασκεύασμα του 8ου π.Χ. αιώνα που βρέθηκε στην περιοχή του Άργους μπορούμε να πάρουμε μια ιδέα για τα κτίρια της εποχής.

Τα πρώτα αγάλματα ήταν ξύλινα και παρίσταναν θεούς. Απ' αυτά δε σώθηκε κανένα. Και είναι φυσικό αυτό, αφού το ξύλο καταστρέφεται εύκολα. Αργότερα άρχισαν να φτιάχνουν μικρά αγάλματα από μέταλλο.

4. Η τέχνη και η γραφή

1. Προετοιμασία για θυσία (Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο)

1. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
«ΧΡΟΝΙΚΗΣ – ΑΙΤΙΑΚΗΣ
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ»

- **A)** Σύνδεση με το προηγούμενο μάθημα, θέτοντας **ερωτήματα**, και δείχνοντας: στο *Ιστορικό Πανόραμα*, στην *Ιστορική Γραμμή*, στον *Ιστορικό Χάρτη*...

(= Αξιολόγηση!)

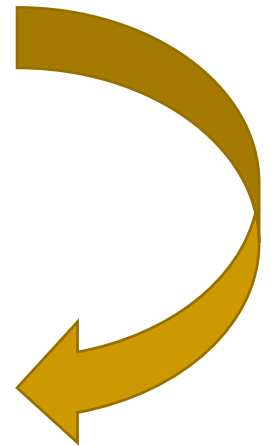
■ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ:

α) κλασικά-τυπικά:

*Ποιος; Πότε; Πού; (από πού και προς τα πού;),
Τι έγινε; Πώς; Από ποιους; Με τι; Γιατί;
Με ποια αφορμή; Τι αποτελέσματα είχε;*

β) για βαθύτερη σκέψη:

*Τι σκέφτηκαν;
Ποια συναισθήματα μπορεί να είχαν;
Τι υπέθεσαν;
Υπήρχε άλλη επιλογή;...*

B) Ρωτάμε τους μαθητές τι υποθέτουν ότι θα μπορούσε να συμβεί στη συνέχεια;

«Μετά τις Θερμοπύλες, τι νομίζετε ότι θα έκανε ο Ξέρξης, και γιατί;»

«Μετά τη ναυμαχία του Ναυαρίνου, τι νομίζετε ότι θα έκαναν οι Οθωμανοί;»

Γ) Ἡ με αφορμή μια **εικόνα**, ένα **κείμενο**, μια **αφίσα**, μια **γελοιογραφία**, ένα **επίκαιρο γεγονός** (επίσκεψη σε μουσείο, ταινία, επέτειος...) κλπ. προσεγγίζουμε την κύρια ιδέα του μαθήματος

Δ) Αναγράφουμε τον τίτλο του μαθήματος στην κορυφή του πίνακα (ευανάγνωστα...)

**Ε) Εντοπίζουμε χρονικά (στην *Ιστορική Γραμμή*)
και γεωγραφικά (στο *Χάρτη*)
τη δράση του καινούργιου μαθήματος**

**Z) Αφηγούμαστε ζωντανά (παραστατικά)
τα ιστορικά δρώμενα**

(πολύ σημαντική... «η γλώσσα του σώματος»!),

**διανθίζουμε την αφήγησή μας με διαλόγους
(π.χ. Ευρυσθέα με Θεμιστοκλή...),**

**υποβάλλοντας ρητορικές ή μη ερωτήσεις
στους μαθητές
ώστε να κεντρίσουμε τη φαντασία τους**

Τα κέρδη της αφήγησης

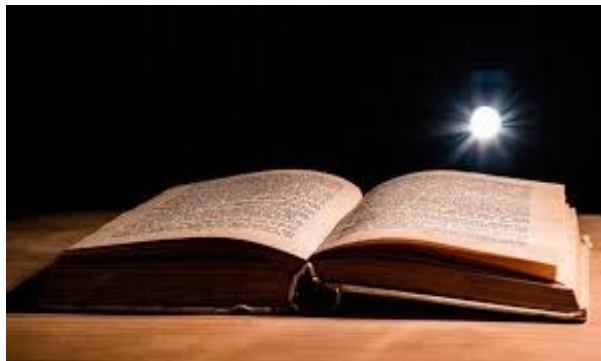
- Μεταφέρουμε **πληροφορίες, ιδέες, και γνώσεις**, κεντρίζοντας τη φαντασία των παιδιών
- Δημιουργούμε ένα **πλαίσιο**, ένα **νοητικό χάρτη** και μια φανταστική **οπτικοποίηση** των παρελθόντων γεγονότων στα παιδιά (*παρατηρείστε τον εαυτό σας...*)
- Υπηρετούμε την ανάγκη των παιδιών για **θαυμασμό** και **απορία**
- Βοηθάμε τα παιδιά να κατανοήσουν την **ανθρώπινη κατάσταση** του τότε και έτσι να συνδέσουν το **παρελθόν** με το **παρόν**

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ

«ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΟΝ» =

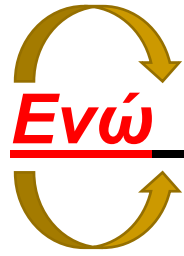

ΤΟΥ ΑΡΕΣΕΙ ΠΟΛΥ ...ΝΑ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ
ΚΑΙ
...ΝΑ ΤΟΥ ΑΦΗΓΟΥΝΤΑΙ...

■ Ομάδες και Φεστιβάλ Αφήγησης

H) ΠΡΟΣΟΧΗ:

Ενώ όμως αφηγούμαστε...

καταγράφουμε στον πίνακα:

τόπους, ονόματα, χρονολογίες, αποτελέσματα,

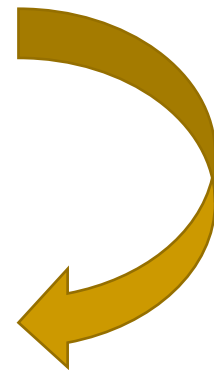
άγνωστες λέξεις ή αξιομνημόνευτες φράσεις

(π.χ. χρησμός, λεγεώνα, τάφρος, αστός, «Μολών λαβέ»...),

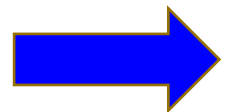
τα οποία συνδέουμε με ανύσματα

(για να φανούν οι χρονικές αλλά και

οι αιτιακές σχέσεις τους)

: «ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ»

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ (480 π. Χ.)

Ξέρξης

Σύσκεψη Ελλήνων – Ισθμός (Σπαρτιάτες – Λεωνίδα)

Θερμοπύλες (« Μολών λαβέ»)

300 Σπαρτιάτες – 700 Θεσπιείς

Εφιάλτης

Νίκη Περσών

Κάθοδος Περσών στην Αθήνα

ΠΕΛΙΑΣ ΚΑΙ ΙΑΣΟΝΑΣ

Αίσοντας + Ιάσοντας → Πήλιο
(Κένταυρος Χείρωνας)

Ιάσοντας → Ιωλκός
Ήρα: μονοσάνδαλος

Πελίας – κρησμός

Κολχίδα: «*χρυσόμαλλο δέρας*»

Άργος → Αργώ → Αργοναύτες
«*Αργοναυτική εκστρατεία*»

Θράκη → «*Συμπληγάδες Πέτρες*»

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ

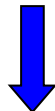
Χουρσίτ (3500)

Δ. Υψηλάντης- Κολοκοτρώνης κ.ά.

Πολιορκία

Άλωση - Σφαγές Τούρκων
(23 Σεπτ. 1821)

Λάφυρα

Ενθουσιασμός/εξοπλισμός Ελλήνων

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΟ ΓΟΥΔΙ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Οικονομική κρίση

Πόλεμος 1897

Πολιτική αστάθεια

Κίνημα στο Γουδί (14 Αυγούστου 1909)

Ελ. Βενιζέλος

Εκσυγχρονισμός

Εκλογές (1910)

Αναθεώρηση Συντάγματος (1911)

Μεγάλη Ιδέα

Δωρεάν φοίτηση,
αργίες, ωράριο

Συνεταιρισμοί
κολίγοι – γαιοκτήμονες

ΠΡΟΣΟΧΗ: Ο ΠΑΡΑΚΑΤΩ... ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ
ΣΩΣΤΟΣ ΕΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Εφιάλτης

Νίκη Περσών

Σύσκιεψη Ελλήνων – Ισθμός (Σπαρτιάτες – Λεωνίδας)

Ξέρξης

Θερμοπύλες (« Μολών λαβει»)

Κάθοδος Περσών στην Αθήνα

300 Σπαρτιάτες – 700 Θεσπιείς

- Τα φύρδην-μύγδην ονόματα δεν προσφέρουν τίποτε...!

**Οι πιο σημαντικές ενέργειες
για την πρωταρχική κατανόηση!!**

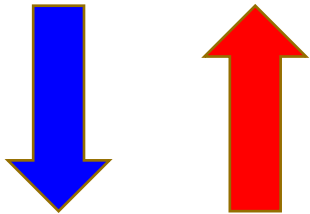
Αφήγηση → εξασφαλίζει

α) την αφηγηματικότητα

(~ παραμυθία...) της ιστορίας

β) την ενεργό συμμετοχή του δασκάλου

(που αποζητά πάντα ο μαθητής...)

Εννοιολογικός χάρτης → είναι ο «σκελετός»
της κατανόησης

[ο μαθητής πατά πάνω στις ψηφίδες
του για να κατακτήσει
τη γνώση → κατανόηση]

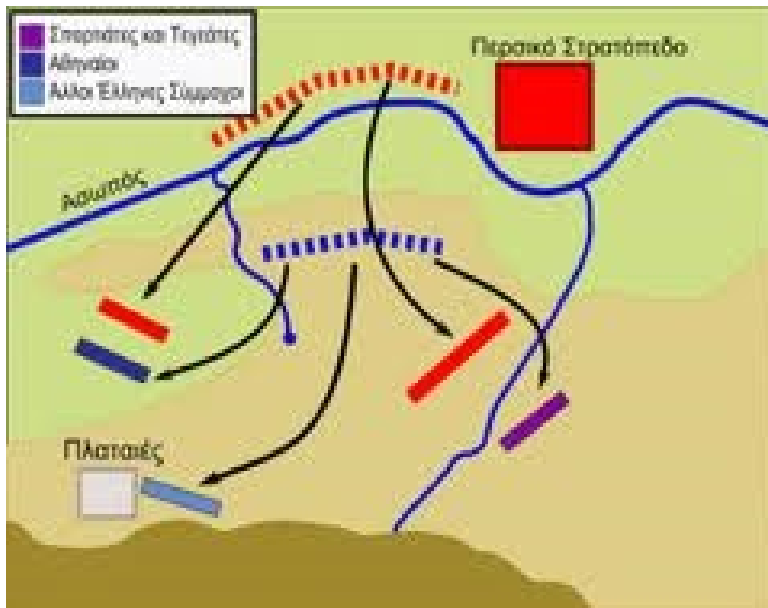
Θ) Κατόπιν, ζητούμε από τους μαθητές
(1 ή 2) **να αφηγηθούν και πάλι**
(με λίγα και δικά τους λόγια)
την ιστορική δράση (= αναδιήγηση)

πατώντας πάνω στις «**ψηφίδες**»
του «Εννοιολογικού Χάρτη»...

(αν έχω χρόνο...)

I) Κάνω χρήση του «*Ιστορικού Σχεδιαγράμματος*»

(για την καλύτερη κατανόηση
λ.χ. μιας μάχης)

Ια) Κάνω χρήση των ιστορικών αναπαραστάσεων

- Το ανάκτορο της Κνωσού

■ Η Ακρόπολη των Αθηνών

■ Κωνσταντινούπολη

■ Κωνσταντινούπολη

■ ΤΕΛΟΣ Β΄ ΜΕΡΟΥΣ